

XÂY DỰNG HỆ THỐNG BÀI TẬP VỀ CÁC BIỆN PHÁP TU TỪ NHẪM PHÁT TRIỂN KỸ NĂNG VIẾT CHO HỌC SINH LỚP 5

Nguyễn Trung Thành
Trường Tiểu học Bình Hòa

Tóm tắt: Kỹ năng viết là một trong những kỹ năng quan trọng trong môn tiếng Việt tiểu học. Việc phát triển kỹ năng viết cho học sinh lớp 5 có ý nghĩa then chốt, giúp các em có thể diễn đạt ý tưởng, cảm xúc một cách rõ ràng, mạch lạc và sáng tạo. Biện pháp tu từ là một công cụ hữu hiệu để nâng cao chất lượng bài viết. Bài viết trình bày tổng quan về kỹ năng viết và biện pháp tu từ, phân tích thực trạng kỹ năng viết của học sinh lớp 5 hiện nay, từ đó đề xuất hệ thống bài tập về các biện pháp tu từ nhằm phát triển kỹ năng viết cho học sinh lớp 5.

Từ khóa: Kỹ năng viết; biện pháp tu từ; học sinh lớp 5; hệ thống bài tập.

BUILDING A SYSTEM OF EXERCISES ON RHETORICAL DEVICES TO DEVELOP WRITING SKILLS FOR GRADE 5 STUDENTS

Nguyen Trung Thanh
Binh Hoa Primary School

Abstract: Writing is one of the important skills in primary school Vietnamese. Developing writing skills for 5th grade students is crucial, helping them to express ideas and emotions clearly, coherently, and creatively. Rhetorical devices are an effective tool to improve the quality of writing. This article presents an overview of writing skills and rhetorical devices, analyzes the current state of writing skills of 5th grade students, and then proposes a system of exercises on rhetorical devices to develop writing skills for 5th grade students.

Keywords: Writing skills; rhetorical devices; 5th grade students; exercise system.

Nhận bài: 15/02/2025

Phản biện: 18/03/2025

Duyệt đăng: 21/03/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Biện pháp tu từ là công cụ hữu hiệu để nâng cao chất lượng bài viết, giúp bài viết trở nên sinh động, hấp dẫn và giàu sức thuyết phục. Việc lồng ghép các bài tập về biện pháp tu từ vào dạy học tiếng Việt lớp 5 sẽ giúp học sinh làm quen với các biện pháp tu từ, biết cách vận dụng chúng vào bài viết của mình.

Hệ thống bài tập về các biện pháp tu từ được đề xuất trong bài báo là một giải pháp hữu ích để phát triển kỹ năng viết cho học sinh lớp 5. Các bài tập này được thiết kế đa dạng, phong phú, bám sát chương trình sách giáo khoa, giúp học sinh vừa nắm vững kiến thức về biện pháp tu từ vừa rèn luyện kỹ năng viết một cách hiệu quả. Việc ứng dụng hệ thống bài tập này vào dạy học tiếng Việt lớp 5 sẽ góp phần nâng cao chất lượng bài viết đồng thời khơi dậy niềm yêu thích và hứng thú học tập môn tiếng Việt cho học sinh.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Khái niệm kỹ năng viết và biện pháp tu từ

2.1.1. Kỹ năng viết

Kỹ năng viết là khả năng vận dụng kiến thức về ngôn ngữ, tư duy để tạo ra văn bản viết, nhằm truyền đạt thông tin, ý tưởng, cảm xúc đến người đọc.

2.1.2. Biện pháp tu từ

Biện pháp tu từ là những cách thức sử dụng

ngôn ngữ đặc biệt, nhằm tăng tính nghệ thuật, tính biểu cảm và sức thuyết phục cho văn bản.

2.2. Vai trò của kỹ năng viết và biện pháp tu từ đối với học sinh lớp 5

Thứ nhất: Giúp học sinh thể hiện suy nghĩ và cảm xúc rõ ràng

Thứ hai: Nâng cao khả năng tư duy và sáng tạo

Thứ ba: Cải thiện khả năng diễn đạt ngôn ngữ

Thứ tư: Hỗ trợ quá trình học tập

Thứ năm: Rèn luyện tính cẩn thận, kiên nhẫn

Bên cạnh đó, biện pháp tu từ cũng đóng vai trò vô cùng quan trọng cho học sinh lớp 5. Đây là một công cụ quan trọng giúp học sinh làm phong phú ngôn ngữ, tăng sức hấp dẫn và hiệu quả diễn đạt trong bài viết.

Thứ nhất: Giúp bài viết sinh động, hấp dẫn hơn

• Biện pháp tu từ giúp câu văn trở nên giàu hình ảnh, cảm xúc, giúp bài viết không bị khô khan.

• Ví dụ: Sử dụng so sánh giúp bài văn miêu tả cụ thể hơn (“Mặt trời đỏ rực như một quả cầu lửa”), nhân hóa làm bài viết sinh động hơn (“Những bông hoa vẫy chào trong làn gió nhẹ”).

Thứ hai: Tăng cường khả năng liên tưởng và sáng tạo

• Khi học sinh sử dụng biện pháp tu từ, các em phải vận dụng trí tưởng tượng để tạo ra những

hình ảnh thú vị.

- Điều này kích thích tư duy sáng tạo và khả năng diễn đạt độc đáo hơn.

Thứ ba: Cải thiện khả năng giao tiếp và diễn đạt

- Học sinh biết cách sử dụng từ ngữ linh hoạt, giúp diễn đạt tốt hơn không chỉ trong văn viết mà cả trong giao tiếp hàng ngày.

- Giúp học sinh sử dụng ngôn ngữ phong phú, tránh lối diễn đạt khô khan, nhàm chán.

Thứ tư: Nâng cao khả năng cảm thụ văn học

- Khi học sinh hiểu và sử dụng biện pháp tu từ, các em cũng có khả năng phân tích và cảm nhận

Dạng bài tập

Dạng các bài tập nhận diện các biện pháp tu từ (A)

Dạng các bài tập áp dụng các biện pháp tu từ (B)

Dạng các bài tập chữa lỗi về tu từ (C)

Tổng

các tác phẩm văn học tốt hơn.

- Giúp học sinh dễ dàng tiếp cận với những bài văn mẫu, tác phẩm văn học trong chương trình học.

Thứ năm: Chuẩn bị nền tảng tốt cho bậc học cao hơn

- Học sinh lớp 5 khi được rèn luyện sử dụng biện pháp tu từ sẽ có nền tảng tốt để học các môn Ngữ văn ở cấp THCS.

- Việc sử dụng biện pháp tu từ thành thạo giúp học sinh có lợi thế trong các bài kiểm tra viết luận hoặc thi học sinh giỏi môn Tiếng Việt.

2.4. Hệ thống bài tập về các biện pháp tu từ

- Các dạng bài tập:

Số lượng (bài)

17

18

17

52

Mã hóa

A

B

C

Ví dụ minh họa:

* **Bài tập nhận diện biện pháp so sánh (A1):**

Bài A1.1. Em điền các bộ phận của những hình ảnh so sánh sau vào bảng dưới đây:

a) Ông trăng tròn như quả bóng.

b) Mặt trăng cong cong như cái lưỡi liềm.

c) Tiếng hót của chim họa mi thánh thót như tiếng đàn.

d) Giọt sương long lanh là giọt nước mắt của đêm.

Sự vật được so sánh	Đặc điểm được so sánh	Từ so sánh	Sự vật so sánh
M: a) Ông trăng	tròn	như	quả bóng
b)
c)
d)
e)

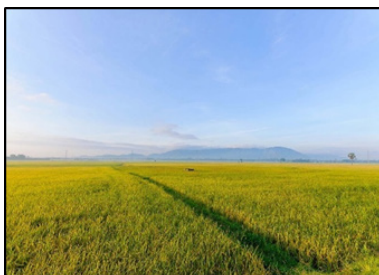
Gợi ý đáp án bài A1.1

Sự vật được so sánh	Đặc điểm được so sánh	Từ so sánh	Sự vật so sánh
M: a) Ông trăng	tròn	như	quả bóng
b) Mặt trăng	cong cong	như	cái lưỡi liềm
c) Tiếng hót của chim họa mi	thánh thót	như	tiếng đàn
d) Giọt sương	long lanh	là	giọt nước mắt của đêm

Bài tập áp dụng biện pháp tu từ nhân hóa:

Em hãy viết 1 – 2 câu có sử dụng biện pháp nhân hóa cho mỗi hình ảnh dưới đây:

a)

b)

Gợi ý đáp án bài B2.3:

a) Những chị lúa đang nhảy múa trong gió, như đang vui đùa cùng nhau dưới ánh nắng.

b) Cô mèo vờn chuột trong tiếng cười ranh mãnh, như một nghệ sĩ đang biểu diễn trên sân khấu.

Bài tập chữa lỗi về biện pháp tu từ điệp ngữ:

Em hãy nêu lỗi sai khi sử dụng biện pháp điệp từ, điệp ngữ trong đoạn văn sau và sửa lại cho hợp lý hơn:

“ Buổi sáng, em thức giấc, bước ra khu vườn nhỏ. Khu vườn nhỏ tràn ngập nắng. Khu vườn nhỏ lung linh trong làn sương nhảy nhót trên tán lá xanh. Khu vườn nhỏ rục rờ khi sương dệt những sợi tơ mỏng manh trên thảm cỏ, sương đọng vàng óng trên những bông cúc đại đóa kiêu sa.”

(Bài làm của học sinh)

Gợi ý đáp án bài C3.2

Phân tích lỗi sai:

Lặp lại quá nhiều lần cụm từ "khu vườn nhỏ": Điệp ngữ được sử dụng không hợp lý khi cụm từ "khu vườn nhỏ" lặp lại quá nhiều lần trong câu. Việc lặp quá mức cụm từ này khiến câu văn trở nên nặng nề và thiếu tự nhiên.

Mất đi sự liên mạch và nhịp điệu trong miêu tả: Việc sử dụng điệp ngữ ở những vị trí không cần

thiết làm đứt mạch văn, khiến các hình ảnh không kết nối mượt mà như trong bản gốc.

Sửa lại: Buổi sáng, em thức giấc, bước ra vườn. Khu vườn nhỏ tràn ngập nắng. Sương nhảy nhót trên tán lá xanh. Sương dệt những sợi tơ mỏng manh trên thảm cỏ. Sương đọng vàng óng trên những bông cúc đại đóa kiêu sa.

III. KẾT LUẬN

Hệ thống bài tập về các biện pháp tu từ được đề xuất trong bài báo là một giải pháp hữu ích để phát triển kỹ năng viết cho học sinh lớp 5. Các bài tập này được thiết kế đa dạng, phong phú, bám sát chương trình sách giáo khoa, giúp học sinh vừa nắm vững kiến thức về biện pháp tu từ vừa rèn luyện kỹ năng viết một cách hiệu quả. Việc ứng dụng hệ thống bài tập này vào dạy học tiếng Việt lớp 5 sẽ góp phần nâng cao chất lượng bài viết đồng thời khơi dậy niềm yêu thích và hứng thú học tập môn tiếng Việt cho học sinh.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Chu Thị Thủy An (2009), *Dạy học Luyện từ và câu ở Tiểu học*, NXB Giáo dục, Hà Nội.
2. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2009), *Hướng dẫn thực hiện chuẩn kiến thức kỹ năng các môn học ở tiểu học lớp 5*, nhà xuất bản Giáo dục, Hà Nội.
3. Lê Phương Nga (2014), *Phương pháp dạy học Tiếng Việt ở Tiểu học II*. NXB ĐHQG, Hà Nội
4. Đỗ Ngọc Thống (Tổng chủ biên), Đỗ Xuân Thảo (Chủ biên) – Phan Thị Hồ Điệp - Lê Phương Nga (2018), *Dạy học phát triển năng lực môn Tiếng Việt*, NXB Đại học Sư phạm